

25. Плотин. Эннеады / Плотин. – Киев : Уцимм-пресс, 1995. – 400 с.
26. Прокл. Первоосновы теологи / Прокл. – М. : Прогресс, 1993. – 319 с.
27. Розенберг О. О. О мирозерцании современного буддизма на Дальнем Востоке / О. О. Розенберг. – Прага : [б. и.], 1919. – 52 с.
28. Рой М. История индийской философии / М. Рой. – М. : Иностр. лит., 1958. – 548 с.
29. Сартр Ж.-П. Трансценденція его / Ж.-П. Сартр // Філософські студії Київського університету. – 1997. – С. 17–63.
30. Симеон Новый Богослов. Гимн 16 // Символ 26. – Париж : [б. и.], 1991. – 308 с.
31. Сковорода Г. С. Сочинения : в 2-х т. Т. 2 / Г. С. Сковорода. – М. : Мысль, 1973. – 486 с.
32. Сковорода Г. Сочинения : в 2-х т. Т. 1 / Г. С. Сковорода. – М. : Мысль, 1973. – 511 с.
33. Соловьев. В. С. Философские начала цельного знания // В. С. Соловьев. Сочинения. – Т. 2. – М. : Мысль, 1988. – 824 с.
34. Спиноза Б. Этика / Б. Спиноза. – Минск ; Москва ; Харвест : АСТ, 2001. – 336 с.
35. Тибетская книга мертвых. – М. : Двойная звезда, Фаир, 1994. – 224 с.
36. Фейербах Л. Основные положения философии будущего // Фейербах Л. Избранные философские произведения : в 2-х т. Т. 1. – М. : [б. и.], 1955.
37. Фейербах Л. Эвдемонизм // Фейербах Л. Избранная философия произведения : в 2-х т. – М. : [б. и.], 1955.
38. Флоренский П. А. Столп и утверждение истины / П. А. Флоренский. – М. : Правда, 1990. – 840 с.
39. Флоренский П. А. Макрокосм и микрокосм // П. А. Флоренский. У водоразделов мысли. – Новосибирск : [б. и.], 1991. – 184 с.
40. Франк С. Л. Непостижимое // Франк С. Л. Сочинения. – М. : Правда, 1990. – 608 с.
41. Чернышкова З. Е. Идея бога в русской религиозной философии начала XX века / З. Е. Чернышкова // Отношение человека к иррациональному. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1989. – С. 117–129.

Донец Иван. Онтологические основания феномена «Я». Становление «Я» как проблемы в целом составляет бытие и сущность философии. Начало мысли, «элементы» мысли, в которых существует и живет философия; наука, получает свое завершение и прозрачность для самого себя лишь благодаря движению собственного становления и т. д. Только философия может поставить вопрос: стоит ли мыслить интеллектуальные символы, которые составляют глубинную основу сознания, мышления вообще и благодаря которым отдельные науки способны описывать действительность.

Ключевые слова: онтология, гносеология, «Я».

Donets Ivan. Ontological Foundations of the Phenomenon of «I». Formation of the «I» as a problem in general, is the essence of being and philosophy. Start thinking «elements» of thought, in which there is a living philosophy, science, gets its completion and transparency for itself only through the movement of its own formation, etc. Philosophy can only raise the question : Is it worth thinking intelligent characters that make up the deep foundation of consciousness, thinking in general, and to help separate science can describe reality.

Key words: ontology, gnosseologiya , «I».

Стаття надійшла до редколегії
30.04.2013 р.

УДК 294.11

Ірина Ковальчук

Значення ведичного знання в розв'язанні антропологічної кризи: можливості та потенціал

У статті проаналізовано світоглядну кризу сучасності, її ознаки. Виявлено потенціал світоглядних ідей ведичної літератури й можливості їх використання в житті сучасної людини для її самореалізації та самоусвідомлення.

Ключові слова: ведичне знання, антропологічна криза, світоглядна проблематика, самоусвідомлення, духовність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Причиною невдоволення людей у XXI столітті є те, що в умовах впливу на їхнє життя дестабілізуювальних чинників середовища (політичні, економічні та ідеологічні кризи, техногенні, природні катастрофи, аномалії і наслідки всезагальної інформатизації суспільства), у них відсутній надійний і стійкий орієнтир, який би забезпечував життєвий успіх. Формування подібного орієнтиру в недосконалих умовах на Землі досить актуальний.

Аналіз сучасної соціокультурної ситуації у світі в царині формування духовного світу особистості засвідчує про наявність складних і суперечливих тенденцій, пов'язаних із намаганням подолати низку світоглядних кризових явищ. Зростання таких тенденцій, як діяльнісний активізм, динаміка життя та зменшення чи навіть повне ігнорування внутрішньої потреби до рефлексії, самоусвідомлення призводять до дистанціювання людини від життєвого досвіду, справжнього буття, буттєвої цілісності, первісної єдності зі світом.

Ця ситуація актуалізує духовну потребу у формуванні цілісного уявлення про світ, пошуку відповіді на світоглядні питання, на які поки що не дає позитивна наука. Людина не може зробити вигляд, ніби ці питання не існують, практично їх ігнорувати, як це пропонують позитивізм, агностицизм, вважаючи, що лише позитивні, конкретні науки можуть дати справжнє знання.

Уже тисячоліттями впливає на уми й долі мільйонів людей цивілізація та культура Стародавньої Індії, яка вирізняється своєю загадковістю та привабливістю. Якимось чином, стверджує Сатсварупа дас Госвами, мудрець Давньої Індії, які стояли біля витоків цієї цивілізації, удалося наблизитися до самої сутності людини й сформувати культуру, яка ґрунтується на глибинному розумінні природи людської особистості. Саме таких знань потребує сучасна людина, яка прагне вирватися із того гедоністичного глухого кута, до якого привів Захід розвиток матеріалістичної цивілізації.

Зрозуміти культуру Індії через відсторонене вивчення її зовнішніх проявів приречене на невдачу. І навпаки, голос древньої духовної традиції для сучасника стає більш зрозумілим завдяки бесідам, лекціям, книгам учителів і представників ведичної традиції, які відтворюють первинне вчення, пояснюють і розтлумачують його.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Проблемі пошуку шляхів розв'язання антропологічної кризи присвячені роботи вчених різних напрямів дослідження. Однак сформувати всезагальний стійкий орієнтир розвитку особистості, який би допомагав долати проблеми та рухатись уперед, поки що не вдається. За крахом філософії комунізму наступним кроком стало визнання неспроможності філософії західного капіталізму (конференція в Давосі, Швейцарія, 2012 р). Визнано, що раціональний розподіл матеріальних благ не є умовою успішного розвитку громадян і країн Західної Європи [6, с. 28]. Увага світового співтовариства переорієнтовується на Індію та Китай як країни, що динамічно розвиваються й акцентують увагу не на матеріальне благополуччя громадян, а на духовний та ідеологічний складники життя. Поза сумнівом, що у формуванні таких складників життя ключову роль відіграють канонічні джерела, одним із яких і є Веди.

Ведична культура стає доступнішою для сучасної людини завдяки роботам А. Ч. Бгактіведанти Свами Прабгупади, представника ведичної традиції, і його численним західним учням, зокрема вже згаданому Сатсварупа дас Госвами. Відомі дослідники ведичної літератури – Т. Хопкінс, О. Хакімов, Ю. Паршиков, Г. Бонгард-Левін, О. Торсунов та ін.

Мета статті – виявити потенціал світоглядних ідей ведичної культури та можливостей їх використання для людини сучасного українського суспільства, світогляд якої деформований і спотворений симбіозом радянської ідеології та гедоністичними, споживацькими цінностями західного суспільства.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Кожна людина, незалежно від її фізичних можливостей, відчуває потребу в самореалізації, у здійсненні своїх життєвих цілей та досягненні повноти буття. Світоглядні питання, на кшталт «Хто Я?», «У чому сенс життя?», «У чому зміст свободи?», «У чому зміст щастя?» тощо, рано чи пізно стають актуальними в житті кожної людини, яка прагне творчої самореалізації та якісної адаптації в соціумі. У разі відсутності власного життєвого досвіду, вміння опанувати й запозичувати життєву мудрість попередніх поколінь і сучасників, можливостей у здійсненні самоосвіти, саморозвитку та самоудосконалення людина втрачає смислоттєві орієнтири і стає деструктивною, не здатною сповна реалізувати своє основне призначення – бути Людиною і продукувати людяність у соціальних відносинах.

Серед різних причин кризи сучасного суспільства економічного, політичного та соціокультурного характеру, які визначають дослідники, варто назвати ще одну, чи не найважливішу, яка зазвичай є не поміченою, або малозначущою. На неї звернув увагу філософ М. К. Мамардашвілі, назвавши її «антропологічною катастрофою», яка проявляється не в екзотичних подіях, не у виснаженні природних ресурсів чи в надмірному рості населення. Ідеться про кризу людини, яка втратила мету та призначення життя, тому духовно вмирає, деградує.

Переважаючими модусами життєсприйняття сучасної людини мислителі Київської світоглядно-антропологічної школи називають «богопошищеність» і «новостійну свідомість», які яскраво засвідчують відчуження людини від досвіду буття. Богопошищеність постає нестерпним тягарем для людини, виражається у відчутті самотності, самотності, від якого вона страждає; воно позбавляє індивіда здатності до якісного виконання своїх соціальних ролей, прирікає на одвічний пошук, метою якого є відновлення зв'язку з глибинними основами буття, досвід самого буття, утраченого в гонитві за кількісними показниками прогресу [10, с. 200].

Організуючим і головним темпоральним чинником новостійної свідомості, яка також відриває людину від її власних буттєвих коренів, є новина. Новостійна свідомість має справу з подіями, переважний масив яких постійно повторюється. Вона ангажована не майбутнім, а поточним [4, с. 13–14]. Свідомість сучасної людини можна схарактеризувати і як емансиповану, яка завдяки ще християнській Реформації та Просвітництву отримала звільнення з-під влади надперсональної сакральної свідомості й звичаєвих стереотипів, але водночас опинилася перед завданням нового пізнання світу, яке почало здійснюватися завдяки науці, що рішуче змінило зміст людського досвіду. Влада розуму стає майже тотальною: раціоналізуються всі сфери людського буття [4, с. 54–55]. Це відбувається за рахунок переорієнтації життєвого досвіду в термінах діяльнісної парадигми.

Світогляд попередніх епох забезпечував достатньо ефективне розв'язання фундаментальних світоглядних проблем (свободи, смерті, самотності тощо), екзистенційними означити які є всі підстави. У попередні епохи людина перебувала під впливом певних ідеологічних конструктів, підтримуваних мегаспільнотою і репрезентованих у певні міфологеми та ідеологеми, які, власне, і давали їй міцний фундамент у житті, коли вона стикалася з проблемами екзистенційного характеру. Сучасна молода людина постає нестійкою, уразливою до екзистенційних проблем, погано адаптована до різного характеру суспільних змін, бурхливо на них реагує (соціофобія, ізоляціонізм, самотність, розчинення в масі тощо). Усе це робить винятково актуальним пошук ефективних шляхів у розв'язанні проблем екзистенційного характеру, формування в людини цілісного уявлення про себе, самовизначення стосовно соціуму.

У різні періоди соціокультурного розвитку для задоволення духовних потреб людина використовувала різні засоби: мистецтво, релігію, карнавали, танці, ораторство тощо. Для приватного часткового використання завжди існували природні модифікатори свідомості (наркотичні засоби); сьогодні винайшли ще й синтетичні [13, с. 55]. Це свідчить про те, що винаходи, які з'являються в результаті НТП, не здатні вгамувати спрагу людини щодо глибин людського буття, його таємничості. Завдяки ним, часто шкідливим для життя і здоров'я людини засобам, – людське «я» втікає від рутини й буденності, метушні й шаленого швидкого темпу життя, шукаючи спокій та задоволення хоч на деякий час.

Розв'язувати світоглядного характеру проблеми, сприяти індивідові у формуванні цілісного уявлення про себе, у самовизначенні стосовно соціуму, розширювати проблемне поле світогляду людини-нозавчними пошуками, теоретично осягати коло питань для їх практичного застосування – від сутності людини, її ставлення до царини природи та до основи всіх речей до закономірностей її біологічного, психічного, духовно-культурного й соціального розвитку – ці та низка подібного характеру завдань допомагають розв'язувати ведичні знання. Основне призначення ведичної літератури – повідати науку духовного самоусвідомлення, завдяки якій привести людину до звільнення від страждань (мокші) [9, с. 18].

Ведична література – одна з найдавніших і найавторитетніших у світі. У другій половині ХХ століття з'являються твердження про те, що традиційна ведична культура не лише факт далекого минулого (щонайменше, починаючи з II тис. до н. е.) й об'єкт наукових досліджень (щонайменше, починаючи з ХVІІІ століття), а й актуальний складник сучасного світу. І, що найголовніше, вона виявляється присутньою далеко за межами самої Індії (країни Європи, Північної Америки, СНД) [7, с. 42].

Ведична традиція, змінюючись і розвиваючись у просторі й часі, зберігає свій дух, свою первинну сутність, тому залишається живою і потужною. Одна з найбільших таємниць – вражальна живучість цієї традиції. В умовах сучасного суспільства, основною характеристикою якого постають зміни та прогрес, ведичні вчення зберігають свої основні складники – розвинуту філософсько-теологічну базу, весь комплекс обрядових, молитовних і медитативних практик. Збереження та продукування ведичного знання відбувається завдяки збереженню духовного наслідування, яке пов'язує воєдино минуле й теперішнє релігійної традиції.

Світоглядне неприйняття ведичної культури людиною західного світу та нерозуміння її як способу життя має під собою певне ідеологічне підґрунтя. Саме в суспільній думці людства зустрілися і довгий час співіснували дві картини світу: з одного боку, сучасна західна картина світу, відповідно до якої все є матерією і крім якої немає нічого іншого. А якщо і є, наприклад, свідомість, то переважно як «продукт» матерії. Інша картина світу, яку можна назвати «езотеричною» чи спіритуалістичною, трактує матерію лише як духовну природу, прикриту ілюзією, а метою нашого існування в матерії вважається звільнення від невігластва й повернення в реальність духовного світу. Найбільш значна відмінність між сучасним західним і східним типами мислення найбільше виражена в індивідуальній практиці. Водночас як західна філософія і наука вже століттями обмежуються теоретизуванням, пошуком винуватців своїх проблем, прагнуть знайти розв'язання проблеми в межах однобоких матеріалістичних поглядів і економічних положень; східна, а особливо ведична філософія, постає у своїй основі життєвою філософією, парадигмальною, зорієнтованою на життя і трансформацію.

Кроком до взаємопорозуміння та створення можливостей для діалогу стало зародження в 30–40-ві рр. ХХ ст. компаративістського підходу у філософії. Спочатку акцент у філософській компаративістиці було зроблено на протиставленні філософських традицій Сходу й Заходу, але в останні десятиліття – на пошук діалогу й синтезу для подолання залишків європоцентризму та сходацентризму. Ідеться про види етноцентризму, під якими розуміють якісно специфічне світовідношення, що ставить на перше місце інтереси того чи того етносу і сприймає реальність через призму етнічних процесів та міжнаціональних відносин [5, с. 18].

Між культурами Сходу й Заходу існують відмінності. Зокрема, у ставленні до природи Захід у своєму розвитку йшов і продовжує йти, усупереч усвідомленню безперспективності такого підходу, через активне перетворення природи й підкорення її людиною. Схід, навпаки, культивує дбайливе, навіть релігійне ставлення до природи, до всього живого в ній (закон карми, учення про реінкарнацію – потужні чинники життєздатності такого підходу до природи) [12, с. 1–15]. Інша відмінність проявляється в особливостях суспільного життя, у системі соціальних панівних цінностей. Західна культура керується ідеями історичного прогресу, правової держави, свободи й суверенності особистості. Східній культурі притаманне прагнення до збереження себе і своєї культури в традиційному стані. Консерватизм у соціальних стосунках поєднується тут з орієнтацією на цінності спільноти, з обмеженням індивідуальної свободи в ім'я інтересів суспільства. Також варто звернути увагу на домінування духовно-психологічних рис, особливостей духовного складу людини певної культури. Людині західного типу притаманні більшою мірою раціонально-логічний стиль мислення, схильність до чіткості, послідовності та строгості думки, холодна розсудливість, тверезий прагматизм і практицизм. У східній культурі панує почуття глибокої єдності всього, дух неподільної цілості [11, с. 35].

Філософія в культурі постає її квінтесенцією, ядром, яке робить її парадигмальною, – спосіб життя соціуму наочно демонструє життєздатність світоглядних ідей панівної філософії. Ведична філософія вже тисячоліттями демонструє себе як знання, що «приходить із духовного світу... Він (Брахма) отримав ведичне знання і передав його Нараді й іншим своїм синам та учням, а ті, у свою чергу, поширювали його серед своїх послідовників» [1]. Наш сучасник орієнтується в житті, покладаючися переважно на наукове знання, навіть попри те, що наука час від часу демонструє свою безсилість у розв'язанні світоглядних питань.

Ведичне знання має інше коріння. Воно відкрите не людьми, чуття яких недосконалі; воно не є емпіричним знанням. Це знання відоме під назвою шруті – знання, що його набувають через слухання. Шруті означає, що знання треба просто сприймати на слух. «Веди вказують, щоб досягнути трансцендентального знання, нам слід його почути від тих, хто його має» [1]. Оскільки трансцендентальне знання – це знання, яке прийшло ззовні всесвіту, тому отримати його самотужки,

використовуючи свої недосконалі чуття, неможливо. Джерело ведичного знання – трансцендентне – Сам Господь, від якого знання передається через досконалу учнівську послідовність духовних учителів, тому воно позбавлене вад. А істоті, яка перебуває в матеріальному світі, притаманні недоліки (вона неминуче допускає помилки; вона підвладна ілюзії; вона схильна обманювати інших; її почуття недосконалі), які роблять її неспроможною передати досконалу інформацію про всеосяжне знання [1, с. 5].

Ведичну літературу укладено для людей, щоб вони ставали мудрішими й реалізовували сенс та призначення людського життя. Людську істоту наділено достатнім інтелектом, щоб вона могла засвоїти істини ведичної літератури, а, відтак, зрозуміти, як діють закони природи, й використати їх собі на користь. «Непогора законам природи, тобто ладу, який установив Господь, руйнує життя людини» [1, с. 8]. Людську форму життя дано на те, щоб досягти найвищої досконалості життя. «Якщо людина не прагне досконалості, вона буде змушена тяжко працювати: до того її примусять закони природи» [2, с. 21].

Одна з головних потреб людини – бути щасливою. На жаль, потрапляючи у світ, переповнений речами та предметами, будучи в суспільстві, яке продукує споживацтво, людина помилково приймає таке відношення до світу як шлях до щастя. Вона стає «бажальною машиною» – так її означає сучасний французький філософ Ж. Дельоз. Людина потопає в речах (у США з'явилася хвороба «шо-поманія», люди стають шопоголіками – залежними від речей); речі стають головною цінністю в житті людини, на фоні яких вона зникає. Людина потребує «повернутися додому».

«Повернення додому» – це шлях самоусвідомлення та самореалізації. Основне завдання людини – пізнати себе, свою справжню природу, свої корені. Бажання «відшукати себе», «повернутися додому» американського жителя, єврея Річарда Славіна було настільки сильним і потужним, що змусило здійснити подорож, небезпечну для життя, із передмістя Чикаго через Європу та Близький Схід у гімалайські печери. Автобіографія американського йога Радханатха Свами – приклад самореалізації: юний пошукувач істини, попри всі перешкоди на шляху та життєві негаразди, перетворюється у визнаного духовного лідера. Його книга «Путешествие домой» відає людині про духовне прозріння – знаходження істини, заради якої здійснювався шлях, демонструє яскравий урок самопізнання, описує подорож зі звичайного світу речей і чуттєвих насолод у світ потаємний та містичний. Автор ділиться своїм відкриттям: «Пройшовши через багато випробувань, я зрозумів одну істину: якщо ми неухильно слідуємо своїм ідеалам, не дозволяючи успіхам чи невдачам збити нас із вибраного шляху, то ми можемо відчутти дивну силу, яка, будучи набагато могутнішою від нас самих, перевіряє нас, захищає і наділяє здатністю зробити щось хороше» [8, с. 421]. Друг Радханатха Свами – Бгакті Тіртха Свами про його життєву історію сказав: «Це розповідь про те, як Бог повів одного юнака в дивну подорож на пошук таємниць, які зберігаються всередині кожного з нас» [8, с. 422].

Сучасна наука, релігія, філософія накопичила потужні знання про людину. Однак незнання найголовнішого – себе, своєї сутності та природи чи невміння ці знання практично застосовувати – за найбільш потужних досягнень сучасної техніки та науки не дає можливість досягти основного – самоусвідомлення і самореалізації.

Сучасник потребує змін не в умовах життя; вони на цей історичний період є прийнятними для безпечного існування. Потрібними й актуальними є зміни у свідомості людини, оскільки «цивілізація, яка не знає духовного руху, стоїть на місці. *Душа рухає тілом, а живе тіло – світом*» [2, с. 22]. Надмірне піклування про тіло й відсутність належної уваги до душі породило цивілізацію тіл і машин, у якій душа ще більше задихається. За таких умов людина не спроможна зреалізувати свою потребу по-справжньому Бути. Така ситуація засвідчує потребу перегляду цінностей та шляху розвитку соціуму, визнання помилковості в наданні переваги матеріалізму, гедонізму, технократизму, споживацтва, науковості, відірваній від життя тощо.

Справжній поступ людини – у пізнанні Бога, уважає А. Ч. Бгактіведанта Свами Прабгупада [2, с. 34]. У матеріальному світі все складається з неживої матерії і тому мінливе та короткочасне. «Однак існує інша природа – вічна і трансцендентна щодо цієї проявленої і не проявленої матерії. Вона найвища й незнищенна. Коли знищується все у цьому світі, та частина залишається як вона є» [3, с. 20].

Людина потребує не віри в душу, а знання власної душі. Їй потрібне усвідомлення, що вона є душа, тобто щось відмінне від тіла. Для цього потрібна принаймні дрібка розуму, стверджує А. Ч. Бгактіведанта Свами Прабгупада. Упродовж усього часу тіло зазнає змін, але людина відчуває

себе тією самою особою, що, по суті, не змінюється [2, с. 41]. Завдання людини – оволодіти абеткою духовного розуміння, яка ґрунтовно й досконало прописана у ведичній літературі.

Висновки. Катарсисна здатність сучасних світоглядних систем низька й дуже тимчасова. Не забезпечують ефективного результату в розв'язанні антропологічної кризи ні наука, ні техніка, ні мистецтво, ні релігія, ні сфера матеріальної життєдіяльності. Забезпечити реалізацію такої світоглядної потреби людини як її життєве самовизначення і самореалізація уможливує ведичне знання, яке для сучасника представлене авторитетними першоджерелами та постає духовною наукою.

Джерела та література

1. Бгактиведанта Свамі Прабгупада. Шрі Ішопанішад / Бгактиведанта Свамі Прабгупада. – БГАКТИВЕДАНТА БУК ТРАСТ, 1990. – 116 с.
2. Бгактиведанта Свамі Прабгупада. Наука самоусвідомлення / Бгактиведанта Свамі Прабгупада. – БГАКТИВЕДАНТА БУК ТРАСТ, 1991. – 350 с.
3. Бхагавад-Гита [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.bhagavatgita.ru/>
4. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є. К. Бистрицький, С. В. Пролєєв, Р. В. Кобець, Р. В. Зимовець. – К. : Альтерпрес, 2003. – 192 с.
5. Історія сучасної зарубіжної філософії: компаративистський підхід. – СПб. : Лань, 1997. – 480 с.
6. Жигулін А. А. Ведичська методологія управління розвитком особистості та суспільства в дестабілізуючих умовах кризисів, катастроф та інформаційної революції / А. А. Жигулін // Традиційна ведична культура в сучасному світі. – Донецьк : Донбас, ЦР ДМДС, 2013. – С. 28–41.
7. Завгородній Ю. Ю. Ведична культура у сучасному світі – вислизаючи сутність, інтелектуальний конструкт чи незаперечна реальність? / Ю. Ю. Завгородній // Традиційна ведична культура в сучасному світі. – Донецьк : Донбас, ЦР ДМДС, 2013. – С. 42–44.
8. Радханатха Свамі. Путешествие домой. Автобіографія американського йога / Радханатха Свамі ; пер. с англ. – М. : Арт Дизайн+, 2012. – 432 с.
9. Сатсварупа дас Госвами. Очерки ведичської літератури / Сатсварупа дас Госвами ; пер. с англ. – Изд. 2-е. – М. : The Bhaktivedanta Book Trust, 2008. – 160 с.
10. Філософська антропологія в контексті сучасної епохи / [М. О. Булатов, В. П. Загороднюк, К. С. Малеев, Л. А. Солонько]. – К. : Стило, 2001. – 245 с.
11. Хакимов А. Г. Варнашрама-дхарма. Роздуми / А. Г. Хакимов. – Київ : ООО «Иммедиа Принт», 2011. – 100 с.
12. Хакимов А. Г. Карма. Роздуми / А. Г. Хакимов. – Алматы : [б. и.], 2011. – 111 с.
13. Хаксли О. Двері восприяття. Рай і ад : Трактати / О. Хаксли ; пер. с англ. С. Хренова. – СПб. : Изд. Дом «Азбука-классика», 2007. – 224 с.

Ковальчук Ірина. Значення ведичного знання в розв'язанні антропологічного кризису: можливості та потенціал. Усилення впливу на життя людей в ХХІ столітті дестабілізуючих факторів середовища (політичних, економічних, ідеологічних кризисів, техногенних, природних катастроф, аномалій та наслідків всеосяжної інформатизації суспільства) та неможливість людей з ними впоратися провокує ряд мировоззренчих кризисних явищ. М. Мамардашвілі таку ситуацію позначив як «антропологічна катастрофа», яку він трактує як кризис людини, втраченої мети та призначення життя, і який духовно деградує. Подібні обставини загострюють та актуалізують духовну потребу сучасної людини в пошуку відповідей на мировоззренчі питання. Одним з потужних джерел духовного досвіду вже тисячоліттями виступає ведична література, на основі якої будується культура, заснована на глибокому розумінні природи людської особистості та яка пропонує всеосяжний стійкий орієнтир розвитку особистості. Головна частина роботи присвячена виявленню потенціалу мировоззренчих ідей ведичної літератури та можливостей їх використання в житті сучасного соціума. Ведичні знання допомагають розв'язувати проблеми: мировоззренчого характеру сприяють індивіду в формуванні цілісного уявлення про себе, в самоопределенні відносно соціума, розширюють проблемне поле мировоззрення, тобто теоретично охоплюють коло питань з метою їх практичного застосування. Відповідно, робимо висновок про надзвичайно важливу роль ведичної літератури, основне призначення якої бути наукою духовного самоусвідомлення.

Ключові слова: ведичне знання, антропологічний кризис, мировоззренча проблема, самосвідомлення, духовності.

Kovalchuk Iryna. Meaning of Vedic Knowledge in Solving Anthropological Crisis: Opportunities and Potential. Strengthening the impact on people's lives in the twentieth century destabilizing environmental factors (political, economic and ideological crises, man-made and natural disasters, anomalies and outcomes of universal information society) and the inability of people to cope with them, provoking a series of philosophical crisis. M. Mamardashvili

such a situation termed as «anthropological disaster», which was interpreted as a crisis of a man who lost a goal and purpose of life, which spiritually degraded. Such circumstances aggravate and actualize the spiritual needs of modern man finding answers to attitudinal questions. One of the most powerful sources of spiritual experience is serving thousands Vedic literature from which to build a culture based on a deep understanding of the nature of the human person and that offers universal benchmark steady development of personality. The major part of the work is devoted to revealing the potential philosophical ideas of the Vedic literature and their possible use in the life of modern society. Vedic knowledge helps to solve problems of ideological nature: promotes individual in forming holistic understanding of themselves, in self-respect of society, expanding problem field of philosophical searches, that is theoretically covers a range of issues with a view to their practical application. In accordance with this, we conclude about the significance of extraordinary value of Vedic literature, the main purpose of which is: to be a science of spiritual self-awareness.

Key words: Vedic knowledge, anthropological crisis, ideological perspective, consciousness, spirituality.

Стаття надійшла до редколегії
26.03.2013 р.

УДК 13; 37; 7.01

Любов Колесникова

Витоки естетизму японської культури

У статті проаналізовано генезу естетизму японської культури, який став її визначальною характеристикою від часів епохи Хейан (794–1192). В історії світової культури були періоди, коли естетизм – визнання краси найвищою цінністю у житті – ставав провідним типом світосприйняття невеликої соціальної групи, зостаючися локалізованим у соціальному просторі й соціальному часові. Унікальність японської культури полягає в тому, що цей тип світовідношення і світосприйняття залишається генеральним упродовж багатьох століть. У наявних джерелах із японської культури констатовано цю особливість, проте механізми її появи не розкрито. На основі здійсненого дослідження автор приходить до висновку, що естетизм японської культури – результат взаємодії та синтезу аристократичної хейанської культури, традиційних хліборобських культів і національної релігії Японії – синтоїзму.

Ключові слова: культура епохи Хейан, естетизм, синтоїзм, Японія, японська культура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Стійка зацікавленість європейців Японією припадає на добу Нового часу, тоді вона сприймалася як екзотична й незбагненна. Далекосхідна і, зокрема, японська культура стала одним із джерел формування європейського мистецтва модернізму, а тому спроби аналізу цього мистецтва щоразу привертала увагу і до Японії, і до її культури. Феномен японського «економічного дива» середини минулого століття, світова слава її кінематографу й літератури, садово-паркової архітектури, інших сфер життя – кожен із цих здобутків є вагомим і спроможним стати спонукою до студій чи аналізу.

Прикметною ознакою світовідчуття і світовідношення окремої людини, соціальної страти (найчастіше – панівної або мистецької богемі) чи історичної епохи може стати естетизм – визнання краси абсолютною цінністю, а сенсом життя – насолоду різними проявами її; він може постати і як культ краси в житті й мистецтві. Унікальність японської культури полягає в тому, що дослідники одноставно визнають естетизм, принаймні – від доби Середньовіччя, її визначальною ознакою, при цьому аналіз найчастіше обмежується генезою світогляду панівних верств, що, на нашу думку, не розкриває механізму утворення саме цих особливостей.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблеми естетизму японської культури розробляли у творах Дж. Б. Сенсом, К. Кірквуд, У. ЛаФлер, Н. Анаріна, Т. Григор'єва, В. Горегляд, М. Конрад, К. Москалець, Л. Таран та ін. Вона є предметом стійких зацікавлень багатьох поколінь японських дослідників. З утворенням інститутів естетики при університетах у Токіо й Кіото ці дослідження стали систематичними. Широкої популярності в Японії і світі набули роботи О. Єсинорі, Н. Кітаро, І. Тосікіко, Н. Юдзіро, К. Дзюндзо, І. Томонобу.